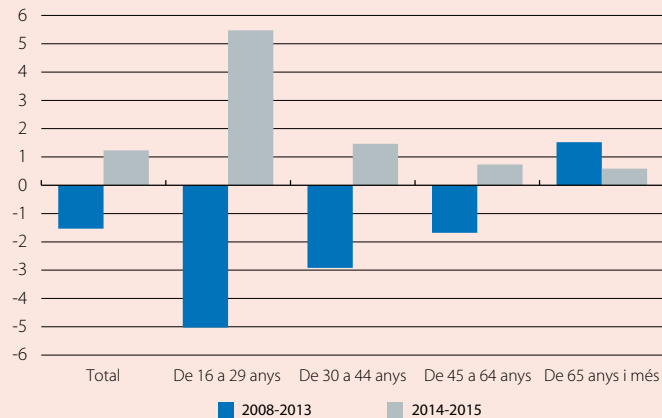

El consum: qui, quant i en què?

Un dels principals protagonistes del dinamisme del consum de les llars és la recuperació econòmica. No obstant això, la brillant trajectòria del consum a nivell agregat amaga patrons molt diferents en funció de les característiques sociodemogràfiques de les llars: ni totes van patir amb la mateixa intensitat la crisi econòmica, ni totes perceben de la mateixa manera la recuperació.

Consum de les llars per trams d'edat *

Variació mitjana anualitzada (%)

Nota: * Consum mitjà per persona a les llars amb cap de família en aquest rang d'edat. Dades en termes nominals.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE (Enquesta de Pressupostos Familiars).

A Espanya, l'última recessió va comportar la pèrdua de més de 3,5 milions de llocs de treball. De forma directa o indirecta, més o menys propera, tothom ha sentit l'impacte de la crisi. No obstant això, hi ha un col·lectiu que l'ha sentit amb especial intensitat: els joves. Això queda perfectament reflectit en l'evolució de la taxa d'atur entre els joves de 16 a 29 anys, que va arribar al 44% el 2013 i es va situar al voltant de 20 p. p. per damunt de la taxa d'atur del conjunt de la població. També queda patent en l'evolució del consum: les llars més joves el van retallar el 5% anual entre el 2008 i el 2013, una xifra que triplica la retallada de la llar mitjana.¹

Afortunadament, durant la fase de recuperació, les dinàmiques s'han invertit. Ara són les llars joves les que incrementen el consum de manera més intensa: el 2014 i el 2015 (últims exercicis amb informació disponible), la taxa de creixement va superar el 5% anual i va triplicar la del conjunt de les llars (vegeu el gràfic).

En particular, l'augment de la despesa dels joves és especialment intens en els menjars fora de casa, en articles de vestir i en compra d'automòbils, que es van incrementar el 17,5%, el 10,2% i el 37,3%, respectivament, en la mitjana anual del 2014 i el 2015. Tres epígrafs, a més a més, en què les llars joves ja consumeixen per damunt de la mitjana de les llars espanyoles (vegeu la taula).

La ràpida recuperació de la despesa dels joves és fruit, en part, de la millora del mercat laboral (la taxa d'atur juvenil s'ha reduït en 14 p. p. des del 2013). A més a més, això afavoreix la creació de llars, un element clau per a les dinàmiques del consum, ja que sol impulsar la despesa en béns duradors dels joves, que és el col·lectiu que concentra la creació de llars. En particular, el 2016, es van crear 68.200 llars, i, malgrat que el nivell és relativament baix, aquesta xifra representa un augment del 45% en relació amb el 2015.² Tot fa pensar que aquests dos factors, la millora del mercat laboral i la creació de llars, es mantindran en els propers anys, la qual cosa hauria de continuar afavorint la recuperació del consum de les llars joves.

Davant aquestes perspectives optimistes per a les llars més joves, cal fer alguns matisos. En primer lloc, l'elevada taxa de temporalitat continua sent un llast per a la recuperació del consum, ja que, en general, els contractes temporals solen anar associats a salaris més baixos, i, a més a més, les famílies amb membres que treballen amb un contracte temporal solen estalviar més per motius de precaució. En concret, la taxa de temporalitat espanyola se situa en el 27% i duplica la mitjana dels grans països europeus. Per als més joves de 29 anys, aquesta taxa s'enfila fins al 53%. En segon lloc, la irrupció de les noves tecnologies i, en particular, la importància creixent del comerç electrònic i del consum col·laboratiu, en especial entre els més joves, representen un canvi de paradigma en els hàbits de consum difícil de predir (per a més detalls, vegeu l'article «El consum en l'era digital», d'aquest mateix Dossier).

Seguint amb aquesta anàlisi granular en termes sociodemogràfics, un aspecte també rellevant que cal estudiar és l'efecte diferent que la crisi ha tingut sobre el consum de les llars en funció del nivell de renda. En aquest sentit, les dades sobre consum en termes nominals mostren que les llars espanyoles amb nivells de renda més baixos van ser les més afectades durant la crisi, amb caigudes anuals properes al 6% (enfrent de l'1,5% per al conjunt de les llars). Així mateix, durant els primers anys de recuperació,

1. A partir de les dades de l'Enquesta de Pressupostos Familiars, s'analitza la despesa mitjana per persona en termes nominals en el tipus de llar en què el cap de família té les característiques especificades.

2. Per a més informació, vegeu el Focus «Emancipació juvenil: somni o realitat», en aquest mateix Informe Mensual.

el consum d'aquestes llars amb prou feines ha augmentat, la qual cosa, en termes de consum, les col·loca en una situació pitjor en termes absoluts a la que tenien abans de la crisi i també pitjor en termes relatius, ja que estan més distanciades de les llars amb ingressos superiors.

Aquest augment de la bretxa de consum s'emmarca, en realitat, dins un debat molt més ampli i controvertit: és a dir, si la major desigualtat en els nivells de renda en les últimes dècades a bona part de les economies avançades, i també a Espanya,³ s'ha traduït en una major desigualtat en el consum. I si aquesta desigualtat ha pogut empitjorar durant la crisi. En aquest sentit, sembla que les dades per a Espanya suggereixen aquesta intensificació en la desigualtat en termes de consum durant la crisi.

La literatura econòmica, però, ofereix un matís important sobre l'evolució del consum de les llars de rendes baixes, ja que precisa que la caiguda en termes reals del seu consum (que mesura millor el benestar) ha estat molt menor a la suggerida per les xifres en termes nominals. Com a resultat, l'augment en la desigualtat de consum en funció del nivell de renda podria no haver estat tan important.⁴

El motiu que apunten diversos articles acadèmics és que els preus que paguen aquestes llars pels béns i serveis que consumeixen han crescut a un ritme menor que el que indiquen els índexs de preus generals. En bona part, això és degut a la capacitat de les llars de substituir uns productes per altres semblants, però més econòmics, davant un xoc negatiu i inesperat de la seva renda, comportament que no queda ben reflectit en l'índex de preus de consum (IPC). Així mateix, l'IPC tampoc no recull de forma correcta la irrupció de nous establiments on els productes es poden adquirir de forma més barata, com les grans superfícies comercials o les botigues *online*. I són precisament les llars amb renda més baixes les que solen aprofitar millor moltes d'aquestes oportunitats.⁵

En definitiva, la recuperació del consum és generalitzada, però també heterogènia, en funció de les característiques sociodemogràfiques de les llars. L'evolució del mercat laboral, la temporalitat i la creació de noves llars marcaran la continuïtat d'aquesta recuperació. No obstant això, el rol de les tecnologies i l'economia col·laborativa obren un nou panorama sobre les tendències del consum, en especial entre les llars més joves.

Anna Campos i Clàudia Canals
Departament de Macroeconomia, Àrea de Planificació Estratègica i Estudis, CaixaBank

Consum de les llars per tipus de bé o de servei *

	Totes les edats		De 16 a 29 anys	
	Despesa mitjana per persona (euros) *	Variació mitjana anualitzada 2014 i 2015 (%)	Despesa mitjana per persona (euros) *	Variació mitjana anualitzada 2014 i 2015 (%)
Menjars i begudes fora de la llar	947	7,3%	1.332	17,5%
Articles de vestir	415	1,7%	483	10,2%
Compra de vehicles	336	13,7%	565	37,3%
Mobles	80	-3,3%	115	3,8%
Total	10.960	1,2%	10.637	5,5%

Nota: * Consum mitjà per persona a les llars amb cap de família en aquest rang d'edat; any 2015. Dades en termes nominals.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE (Enquesta de Pressupostos Familiars).

3. Vegeu OCDE (2016), «Income inequality remains high in the face of weak recovery», Income Inequality Update, i el Dossier «Les conseqüències de la desigualtat», de l'IM01/2017.

4. Vegeu Sacerdote, B. (2017), «Fifty Years of Growth In American Consumption, Income, and Wages», NBER Working Paper, núm. 23.292, per al cas nord-americà.

5. Vegeu Campos, R. i Reggio, I. (2017), «Do the Unemployed Pay Lower Prices? A Reassessment of the Value of Unemployment Insurance», Working Paper, 08/06. Els autors conclouen, per al cas d'Espanya, que les persones aturades paguen uns preus que són l'1,5% inferiors als que paguen les persones ocupades, la qual cosa podria explicar, aproximadament, una sisena part de les diferències de consum.